

Xây dựng môi trường giáo dục theo quan điểm lấy trẻ làm trung tâm ở trường mầm non

Lê Thùy Linh*; Ngô Thị Tuyết Mai**

*TS. GV Trường ĐHSP; ĐHTN

** Học viên cao học, Trường ĐHSP, ĐH Thái Nguyên

Received: 28/3/2024; Accepted: 8/4/2024; Published: 22/4/2024

Abstract: *Preschool education is the first level in the national education system. The educational environment needs to both satisfy children's needs for play, communication, awareness, and working together. It also creates opportunities for children to express their abilities, experience and participate. Play activities, through which children's knowledge and skills are formed, reinforced and supplemented, are factors that contribute to the formation and development of preschool children's personality.*

Keywords: *Construction, educational environment, child-centered perspective, preschool*

1. Đặt vấn đề

Mục tiêu của giáo dục mầm non (GDMN) là giúp trẻ phát triển về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành những yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ vào lớp một trường Tiểu học. Muốn vậy, người làm công tác ở bậc học mầm non (MN) phải biết tổ chức môi trường cho trẻ hoạt động phù hợp tâm, sinh lý lứa tuổi giúp trẻ phát triển toàn diện về mọi mặt.

Môi trường GD (MTGD) trong trường MN là tổ hợp những điều kiện tự nhiên, xã hội cần thiết trực tiếp ảnh hưởng đến hoạt động nuôi dưỡng, chăm sóc GD (HĐ ND, CS&GD) trẻ ở trường MN, là giáo viên thứ hai tổ chức và hướng dẫn trẻ chơi, trẻ hoạt động để nhận thức và phát triển. MTGD đa dạng, phong phú sẽ kích thích tính tích cực chủ động của trẻ từ việc tự lựa chọn đồ chơi, góc chơi đến việc tự quyết định và tìm mọi cách giải quyết nhiệm vụ. Trẻ sẽ dần dần biết tự chịu trách nhiệm với hành động của mình và biết đánh giá những thành công hay thất bại trong quá trình chơi, từ đó trẻ sẽ dần rút ra những bài học cho bản thân mình. Trong quá trình hoạt động, trẻ sẽ phối hợp chơi cùng nhau như cùng nhau xây dựng, cùng chơi gia đình, tập làm bác sĩ... trên cơ sở đó giúp trẻ tái hiện lại các mối quan hệ gia đình, cộng đồng. Qua đó, trẻ học được cách làm việc với người khác, học cách lắng nghe và biết chia sẻ suy nghĩ của bản thân với bạn bè. Đây là cơ sở hình thành tính tập thể và đoàn kết ở trẻ.

Môi trường trong lớp học ở trường MN với các mảng tường mở, các góc chơi, đồ chơi được sắp xếp, trang trí nổi bật đã thu hút sự chú ý của trẻ cùng với không khí lớp học vui tươi, chan hòa, gần gũi giữa cô và trẻ. Đơn giản là thế nhưng việc thực hiện không hoàn toàn dễ dàng. Bởi MTGD trong trường MN phải tạo cơ hội cho trẻ tìm tòi, khám phá, phát hiện những

điều mới lạ, hấp dẫn trong cuộc sống, trẻ phải được tự lựa chọn hoạt động cá nhân hoặc chọn theo nhóm một cách tích cực, qua đó kiến thức và kỹ năng của trẻ dần được hình thành. Môi trường đó phải đảm bảo an toàn cả về thể chất, tâm lý cho trẻ vừa có tác dụng GD, có tính thẩm mỹ và được xây dựng trong cả quá trình thực hiện chương trình ND, CS&GD trẻ. Đặc biệt, từ khi Bộ GD và Đào tạo triển khai chuyên đề “Xây dựng trường MN lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2021-2025, thì vấn đề xây dựng MTGD cho trẻ MN được đặt ra ngày càng cấp thiết hơn. Để thực hiện tốt và nâng cao chất lượng chuyên đề này, các trường MN cần xây dựng MTGD theo nguyên tắc lấy trẻ làm trung tâm (LTLTT) đúng nghĩa và phù hợp với tình hình của trường lớp và địa phương.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vị trí, chức năng và nhiệm vụ của hiệu trưởng trường MN

Trong trường MN, hiệu trưởng (HT) là người chịu trách nhiệm tổ chức, quản lý các hoạt động và chất lượng ND, CD&GD trẻ của nhà trường; Nhiệm vụ và quyền hạn của HT như sau:

Xây dựng, tổ chức bộ máy nhà trường; LKH và tổ chức thực hiện kế hoạch ND, CD&GD trẻ trong năm học; đánh giá kết quả đạt được, báo cáo và chịu trách nhiệm giải trình với các cấp có thẩm quyền về kết quả thực hiện nhiệm vụ năm học của nhà trường.

Tổ chức xây dựng đội ngũ, thành lập các bộ phận chuyên môn, tổ chức và điều hành các hoạt động trong nhà trường.

Quản lý đội ngũ CB, GV, NV; xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch phát triển năng lực nghề nghiệp cho GV, NV; động viên và tạo điều kiện cho GV, NV tham gia các hoạt động đổi mới GD;

Quản lý và sử dụng có hiệu quả các nguồn tài

chính, tài sản của nhà trường.

Tiếp nhận trẻ em, quản lý trẻ em và tổ chức các hoạt động ND, CD&GD trẻ em của nhà trường; ...

Tự học, tự bồi dưỡng để nâng cao năng lực CMNV, năng lực quản lý;

Tổ chức thực hiện quy chế dân chủ ở cơ sở; thực hiện xã hội hoá GD; phối hợp tổ chức, huy động các lực lượng xã hội cùng tham gia hoạt động GD, phát huy vai trò của nhà trường đối với cộng đồng.

2.2. Nội dung xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT ở trường MN

2.2.1. Lập kế hoạch xây dựng (XDKH) MTGD theo quan điểm LTLTT ở trường MN

XDKH là một trong những nhiệm vụ cơ bản của quản lý, nhằm lập ra các công việc sẽ được thực hiện trong tương lai một cách có trật tự và tiến độ nhất định để đạt được mục tiêu đã đề ra. Trong lĩnh vực quản lý trường MN, XDKH đóng vai trò quan trọng, vì chất lượng của kế hoạch sẽ ảnh hưởng đến hiệu quả xây dựng MTGD LTLTT. Để XDKH mang tính khả thi và hiệu quả, hiệu trưởng cần thực hiện những công việc sau:

Bước 1: Phân tích thực trạng của nhà trường. Quy trình xây dựng MTGD bắt đầu bằng việc phân tích tình hình hiện tại của nhà trường. Trong giai đoạn này, thông tin nội bộ về chất lượng GD, CSVC, và đội ngũ giáo viên (ĐNGV) được thu thập, cùng với các thông tin từ bên ngoài như chủ trương và chính sách từ cấp trên, điều kiện kinh tế xã hội địa phương, ... Đồng thời, sự quan tâm và ủng hộ từ cộng đồng địa phương, các tổ chức, và cha mẹ trẻ cũng được xem xét. Từ các thông tin này, những điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức đối với nhà trường trong xây dựng MTGD LTLTT được xác định.

Bước 2: Xác định mục tiêu. Mục tiêu cụ thể được đề ra và phải được xác định rõ thời gian và lượng hóa cao nhất. Mục tiêu này cần phải được ưu tiên theo thứ tự và phù hợp với từng giai đoạn, từng năm học và từng hoạt động cụ thể.

Bước 3: Xác định rõ nội dung xây dựng MTGD LTLTT và các nhiệm vụ để đạt mục tiêu đó;

Bước 4: Xác định các chỉ số theo dõi đánh giá kết quả thực hiện công việc và các biện pháp giám sát, kiểm tra kết quả thực hiện công việc. Đây là bước quan trọng để đảm bảo rằng mọi hoạt động đều đạt được mục tiêu đã đề ra.

2.2.2. Tổ chức thực hiện HXDXMTGD theo quan điểm LTLTT ở trường MN

Sau khi XDKH, mục tiêu, hiệu trưởng cần tiến hành tổ chức thực hiện kế hoạch xây dựng MTGD LTLTT. Để làm được điều này thì phải bám sát các mục tiêu đã đặt ra và trên cơ sở các tiêu chí mà chuẩn

đã quy định. Tổ chức HXDXMTGD theo quan điểm LTLTT sẽ được tiến hành nhằm chuyên hóa mục tiêu xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT thành hiện thực. Nội dung tổ chức là quá trình phân phối và sắp xếp các nguồn lực theo những cách thức nhất định để đảm bảo thực hiện tốt các mục tiêu đề ra.

Tích hợp nội dung về thiết kế môi trường vào chương trình ND, CS&GD trẻ theo từng độ tuổi nhằm đảm bảo việc giám sát và cải thiện môi trường tổng thể cũng như thiết kế lớp học theo các chủ đề cụ thể định kỳ vào đầu mỗi tháng. Mỗi năm, trường MN tổ chức các cuộc họp lãnh đạo và các đoàn thể để đồng thuận về thiết kế môi trường, bao gồm cách bố trí không gian để trẻ hoạt động học tập và vui chơi, tạo ra không gian học tập hấp dẫn để thu hút trẻ, trang trí lớp học theo các chủ đề, và xây dựng các góc hoạt động trong lớp.

Tổ chức các chuyến tham quan cho GV tới các trường điểm và các trường đạt chuẩn quốc gia. Khuyến khích Giáo viên đổi mới môi trường học và các bài tập tại các góc học theo các chủ đề hàng tháng, đồng thời tổ chức các hoạt động cô và trẻ tham gia cùng nhau từ các nguyên vật liệu đa dạng. Tổ chức các lực lượng tham gia vào HXDX MTGD LTLTT là điều cần thiết. Để thực hiện điều này, nhà trường cần phải xây dựng ĐNGV đủ về số lượng và đảm bảo chất lượng, đồng thời tuân theo hướng dẫn của Phòng GD&ĐT. Đồng thời, có cơ chế và chính sách hợp tác với các lực lượng khác để tham gia vào việc xây dựng MTGD LTLTT.

Như vậy, bản chất của tổ chức chính là thiết lập mối quan hệ, giữa con người với con người, giữa các bộ phận riêng rẽ thành một hệ thống nhịp nhàng như một thể thống nhất nhằm xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT. Tổ chức tốt sẽ khơi nguồn những tiềm năng cho các hoạt động khác; ngược lại, tổ chức không tốt sẽ làm triệt tiêu động lực và giảm sút hiệu quả của hoạt động.

Để tổ chức thực hiện có hiệu quả nội dung này, hiệu trưởng cần xác định rõ vai trò, vị trí của mỗi cá nhân, mỗi bộ phận, đảm bảo mối quan hệ liên kết giữa các thành viên, các bộ phận tạo nên sự thống nhất và đồng bộ trong xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT.

2.2.3. Chỉ đạo thực hiện kế hoạch xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT ở trường MN

Nội dung này nhằm tạo động lực để GV và nhân viên tích cực thực thi nhiệm vụ bằng các hoạt động tư vấn, hướng dẫn, trợ giúp, giám sát, động viên, khen thưởng và cả trách phạt.

Chỉ đạo mang tính chất điều chỉnh, điều hành HXDXMTGD LTLTT một cách hệ thống nhằm thực hiện đúng kế hoạch đã định, để biến mục tiêu trong

dự kiến thành kết quả thực hiện. Nội dung chỉ đạo của hiệu trưởng bao gồm:

Chỉ huy thực hiện việc XDMT ND, CS&GD trẻ, bao gồm cả môi trường bên trong và bên ngoài; chỉ huy thực hiện việc lập kế hoạch, ND, CS&GD trẻ; chỉ huy đánh giá sự phát triển của trẻ là một phần quan trọng trong quản lý của các trường MN. Để thực hiện kế hoạch xây dựng MTGD LTLTT, các quản lý cấp trường MN cần phải thực hiện chức năng chỉ huy và hướng dẫn triển khai các nhiệm vụ liên quan. Các nhà quản lý phải thực hiện trách nhiệm và quyền hạn của mình bằng cách giao nhiệm vụ cụ thể cho các cá nhân và toàn đơn vị thực hiện HỖXD MTGD LTLTT. Họ cũng cần chia sẻ thông tin và cung cấp kỹ năng, nguồn lực và thẩm quyền cho các cấp dưới, đồng thời yêu cầu họ chịu trách nhiệm giải trình về quyết định, hành động và kết quả công việc của mình. Các nhà quản lý cũng cần đôn đốc, động viên nhân viên thực hiện nhiệm vụ liên quan đến xây dựng MTGD LTLTT. Một trong những đặc điểm quan trọng của xây dựng MTGD là sự tham gia của nhiều lực lượng và cá nhân khác nhau, do đó, hiệu trưởng cần phải đảm bảo rằng mọi thành viên trong trường đều nhận thức được mục tiêu và định hướng của công việc và thực hiện nhiệm vụ theo đúng kế hoạch đã đề ra. Họ cần giải thích rõ ràng kế hoạch và phương án thực hiện cụ thể để đảm bảo sự nhất quán trong hành động. Ngoài ra, GV cũng cần theo dõi các hoạt động liên quan và điều chỉnh kế hoạch khi cần thiết để đảm bảo hiệu quả và chất lượng công việc. Trong quá trình chỉ huy, việc giám sát và điều chỉnh là điều cần thiết và quan trọng. Điều này phản ánh sự chủ động và khả năng tương tác quản lý trong định hình và thúc đẩy hoạt động của nhóm làm việc.

2.2.4. Kiểm tra, đánh giá HỖXD MTGD theo quan điểm LTLTT ở trường MN

Trong quản lý, KTĐG là một phần không thể thiếu. Quá trình này cần được thực hiện tích cực ở mọi giai đoạn, bao gồm:

Đảm bảo kế hoạch được lập ra có tính khả thi và phù hợp với tình hình hiện tại, có đáp ứng được nhu cầu của trẻ. Đánh giá xem nội dung xây dựng MTGD LTLTT của nhà trường có phù hợp với thực trạng và đáp ứng quan điểm LTLTT không. Xác định cách thức tổ chức thực hiện xây dựng MTGD và chuẩn bị các điều kiện cho hoạt động có đáp ứng đầy đủ và thỏa đáng không. Thu thập thông tin phản hồi từ các bên liên quan. Sau khi thu thập thông tin, việc tiếp theo là phát hiện và đánh giá các yếu tố tích cực cũng như những vấn đề cần điều chỉnh. Điều này bao gồm việc đo lường chính xác mức độ sai lệch và xác định

nguyên nhân của chúng. Sau đó, cần điều chỉnh và sửa đổi để phát huy thành tích và giải quyết những sai sót.

Trong quá trình KTĐG, cần xem xét tiến độ thực hiện kế hoạch, nội dung, hình thức, tổ chức và hiệu quả của HỖXD MTGD. Dựa trên kết quả đánh giá, cần đề xuất các biện pháp cải thiện để nâng cao chất lượng và hiệu quả của công việc. Đồng thời, động viên, khen ngợi những thành tựu cũng đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy tinh thần làm việc và sự nỗ lực của nhân viên. Để thực hiện công tác xây dựng MTGD tốt, hiệu trưởng cần áp dụng các biện pháp KTĐG một cách nghiêm túc và chính xác.

3. Kết luận

Xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT tại trường MN là mục tiêu chung của các nhà trường vì nó là điều kiện, là phương tiện để nâng cao chất lượng ND, CS&GD, đồng thời còn có tác dụng tạo động lực tạo môi trường sáng tạo chủ động cho trẻ hoạt động khi đến trường MN.

MTGD theo quan điểm LTLTT là môi trường an toàn, thân thiện, hiệu quả, sáng tạo, thu hút mọi trẻ MN trong độ tuổi đến trường, là nơi đáp ứng và thỏa mãn nhu cầu vui chơi và học tập của trẻ.

Xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT trong trường MN bao gồm mục tiêu, nội dung và các yêu cầu. Dựa trên đó, hiệu trưởng trường MN cần XDKH, tổ chức, chỉ đạo và KTĐG việc thực hiện kế hoạch xây dựng MTGD LTLTT. Xây dựng MTGD theo quan điểm LTLTT gắn liền với mục tiêu huy động sức mạnh tổng hợp các lực lượng xã hội trong và ngoài nhà trường để xây dựng môi trường phù hợp với trẻ ở lứa tuổi MN và phù hợp với mục tiêu ND, CS&GD trẻ trong bối cảnh hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD và Đào tạo (2020), *Thông tư số 52/2020/TT-BGDĐT về việc Ban hành Điều lệ trường MN.*
2. Bộ GD và Đào tạo (2020), *Thông tư số 51/2020/TT-BGDĐT ngày 31 tháng 12 năm 2020 về sửa đổi, bổ sung một số nội dung của Chương trình GDMN (Thông tư số 17/2009/TT-BGDĐT ngày 25/7/2009 đã được sửa đổi, bổ sung bởi Thông tư số 28/2016/TT-BGDĐT ngày 30/12/2016.* Hà Nội
3. Bộ GD và Đào tạo (2021), *Kế hoạch số 626/KH-BGDĐT ngày 30 tháng 6 năm 2021 của Bộ GD và Đào tạo ban hành Kế hoạch Chuyên đề xây dựng trường MN lấy trẻ làm trung tâm giai đoạn 2021-2025.*
4. Lê Hiếu Hạnh (2019), “*Một số biện pháp xây dựng môi trường GD an toàn, lành mạnh, thân thiện cho trẻ ở các trường MN huyện Bình Thạnh, Thành phố Hồ Chí Minh*”, Tạp chí KHGD Việt Nam, số 17, trang 99-104